

hradskou scénu. Mám pochyby o tom, je-li možno vůbec kde s jeviště mimo pařížské divadlo Antoinovo pochopit zvláštní natrpklou vůni této hry a užít jí. Becquova komedie, hraná po prvé před dvaceti třemi roky na Théâtre de la Renaissance, předběhla o mnoho honů svou dobu. V době moralistických traktátů Augierových, Dumasova sentimentalismu a Sardouova efektnictví pověděl kdosi bez frází, klidně a věcně smysl života a společnosti, jak jej viděl svým nepodplatným zrakem; měl odvahu klidné a hořké pravdy, kterou pronesl s chladným diskretním úsměvem, s jakým si sdělují své zkušenosti lidé velkého světa, dobře vychovaní lidé z dobré společnosti, kterým jest stejně nevkusno rozhořčovati se jako pošklebovati se. Vyspěli kulturní duchové, jako je Henri Becque, konstatují jen typ, formulují zákon a glossují jej nanejvýš pokrčením rameny nebo diskretním, trochu unaveným úsměvem.

Neúspěch českého provedení jest právě v tom, že herci naši nedorostli posud této vysoké kulturní úrovně; podali nám nižší, sentimentální a hrubě pointovanou variantu Pařížanky, přeložili si ji do tendenčnosti a hráli s udivenou důležitostí věci, které jsou autorovi i cizímu obecenstvu samozřejmé a jasné a nad nimiž se nikdo zvláště nepozastavuje... Sahráli se žabí perspektivy to, co psal a myslil autor s perspektivy ptačí.

Ve věcnosti Becquově, v jeho vůli ke klidné a hořké pravdě jest *klasicismus* jeho práce — neboť tato komedie, zdánlivě tak lehká, jest celá prokomponovaná a sestředěná s velikou moudrostí, jak jest uzavřena mezi roztržku s milencem a návrat k němu. Žena mučená žárlivostí milencovou, jeho neodbytným sentimentálním naléháním i podezíráním, jeho vrtošivou tyranii, vrací se k němu po pětíměsíční episodě s hladkým cynickým mládencem — když se byl pokál a zkrotnul ve své nárokovosti a když ona nyní po chladném, konvenčním a brutálním Simpsonovi jest uzpůsobena lépe ocenit jeho intimnější a sentimentálnější ráz. Tedy totéž gesto, ale podané po každé za jiných okolností, a proto různě hodnocené a vykládané... taková jest diskretní ironie hry Becquovy. To všecko jest ovšem

příliš subtilní, váženo na příliš jemných vážkách pro naše obcenstvo, které touží stále po podtrhávaných divadelních úmyslostech a barevném bengálovém osvětlení.

Nejpochybenější z vinohradských interpretů byl p. Jiřikovský; tento pán skreslil Lafonta v pitvorného tatrmana, kdežto celá jeho směšnost jest jen v tom, že citová tyranie jeho naráží na nezkrotitelný předmět, o který se láme. Poměrně méně ztratila Pařížanka v hereckém překladě pí Beníškové.

Národní divadlo: Ludvíka Fuldy Janek

Ovoce mdlé, blátivé chuti nabízí ti již skoro soustavně správa Národního divadla i svými překlady: po pitvorném, konvenčním a jalovém Velebníčkoví' tohoto Fuldova Janka, stejně pitvorného, stejně konvenčního, stejně politého jahodovou omáčkou — a zase jen novou odrůdu divadelního lžiidealismu a literárního lžiromantismu. Ubohý idealism — jak je bezděky ztravesťován ve hře Fuldově! Jen před takovými přáteli chraň mne, Pane, mohl by si povzdychnout. Jaký žalostný idealism, který se neumí vypořádat čestně ani s nejbližším životem a skončil by v blázinci, nebýt — ó toho dojemného korektivu ze starých Nieritzových povídek! — amerického strýčka, pardon, nějaké americké miss, která — jak již jsou americké milionářky všecky trochu zpražené a žádostivé nových sensací — zamiluje se do této buchtíčky o zcela ideální zavařenině! A jak nakonec jest přece jen ctnost odměněna, a odměněna velmi přesvědčivě: americkými dolary — což jest patrně myšleno jako svůdný příklad dospívající mládeži, jako povzbudivé slovo básníka — idealisty, že ani tato kariéra není tak bez vyhlídek, jak se zdá, a může vést k něčemu! Amerika, která odměňuje milionovou nevěstou ideální smýšlení a život zneuznaný Evropou — to je pohádka tak pitvorná a nehorázná, že mohla se zrodit jen

v hlavě německého spisujícího filistra, když začal z nedopatření ideálně blouznit. Budoucnost asi ztěžka uvěří, že něco podobného mohl vysedět muž, který žil na počátku dvacátého věku, kdy americké milionářské a miliardářské dcerky vyvážely se po tuctech do Evropy, aby se zde provdávaly za — členy jockey-klubů a vypelichané dědice korun knížecích a hraběcích...

...V Německu bojuje se dnes boj o moderní drama s vážností a opravdovostí nevšední a každý rok přináší ukázky tohoto zápasu, umělecká a básnická díla, byť ne posud bez kazů a zcela ryzí, alespoň úctyhodná svou vůlí, svým napětím a úsilím. Píší tam svá dramata Pavlové Ernstové a Scholzové, Eulenbergové a Schmidtbonnové. Ale má povinnost dnešní naše správa vědět o nich? Zavázala se snad kontraktně k něčemu takovému? K nějakému takovému „ideálnímu závazku“? Nuže... Bůh ví, ona neprovozuje politiku, jak se dušoval p. ředitel nedávno kterémusi novináři, ona vyhýbá se i každému pochybnému experimentu — ona jde jen svou vyšlapanou bezpečnou stezkou a žije a tyje pokojně z hlouposti vlastní i cizí, kterou dovedla, věru, pěkně již usoustavnit. Ona vystačí ještě dlouho, doufejme, svými Fuldy a tutti quanti.

...Právem byl pokárán tehdy v Čase náš mírumilovný p. ředitel. Každý jen trochu uvědomělý umělec a básník ví dnes, že dělá bezděky, chtěj nechtěj, politiku; prvním uměleckému ústavu českému musí se to teprve názorně vykládat. Jde jen o to, abys provozoval politiku čestnou, rozumnou a statečnou. A tu ze všech hloupých politik literárních nejhloupější jest beze sporu ta, která převádí k nám z nepřátelského národa díla slabá a banální a stlačuje jimi ten kousek úrovně, který náhodou snad ještě máme.

Městské divadlo vinohradské: Františka Molnára Dábel

Přes Berlín a Vídeň dostala se na Vinohrady hra podnikavého muže, který prý etabloval se v Pešti jako Oscar Wilde a cestuje patrně se satanismem, jako jiní jeho krajané cestují

s paprikou nebo s pomádou na vousy; pan Molnár má se k Wildovi asi tak jako frizérský tovaryš z malého okresního města k velkoměstskému dandymu: jest jeho nejhrubším a nejlacinějším padělkem. Jeho tlustě podtrhávané vtipy a frivolnosti, neomalené drzosti a laciné paradoxy pokořují každého jemnějšího diváka: tak urážejí ho bezděky svou lopatovou jednosmyslností, která nepředpokládá ani špetky duševního spolupracovníctví u posluchače a obrací se jen na kůži opravdu hroší. Celá koncepce dábla jako podněcovatele a režiséra všeho zla jest zde nejen hloupá, otřelá a zmlichornělá, ale i nedramatická; zdržuje vpravdě spíše svými machinacemi dramatický rozvoj, než ho uspišuje; je to tedy pomocník stejně triviální jako málo účelný. Nemá právě jiného smyslu než tohoto, málo dramatického: vpouštět do obecnstva velmi pochybné prskavky autorovy.

Také Vinohradské divadlo mohlo by přemýšlet o tom, co jest a co není rozumná a čestná politika literární a umělecká.

Edvard Kučera: Manželství

Drama p. Kučery bylo přijato k provozování na Národním divadle a zakázáno pak policejní censurou, i dostalo se mu tím aureoly smělého literárního činu, která s něho neslavně spadla, když nám je předvedli — pravda, s nevalnou péčí — pořadatelé představení karlínského. Ale i kdyby bylo sehráno sebetalentovaněji a s láskou sebevětší, nemohlo by podstatně získat u diváka jen jakési literární a umělecké opravdovosti. Práce p. Kučerova není v podstatě mnohem víc než jakýsi scénovaný časový feuilleton, v němž se mnoho polemisuje a ve kterém se dokazuje, mnohdy velmi naivně a pohodlně, několik pokrokářsky společenských trivialit. Staví se tu vedle sebe jako světlý a černý příklad spolužití dvou sester s muži, z nichž jedna dala se svést naléháním rodiny a prodala se v legitimním manželství bohatému starci a jest ovšem tím mravně zničena, kdežto druhá žije pěkný šťastný život ve volném svazku bez posvěcení cír-